

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Odjel za medije
Unité de la Presse

Press Unit
Unité de la Presse

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

Informativni list – Prigovor savjesti

Lipanj 2022.

Informacije sadržane u ovom informativnom listu nisu obvezujuće za Sud niti su iscrpne.

Prigovor savjesti

U članku 9.¹ [[Europske konvencije o ljudskim pravima](#)] ne spominje se izriječno pravo na prigovor savjesti. Međutim, [Europski sud za ljudska prava] smatra da protivljenje obnašanju vojne službe, kad je motivirano ozbiljnim i nepremostivim sukobom između obveze služenja vojnog roka i savjesti osobe ili njezinih dubokih i iskrenih vjerskih ili drugih uvjerenja, predstavlja uvjerenje ili vjerovanje koje se odlikuje dovoljnim stupnjem jasnoće, ozbiljnosti, kohezije i važnosti da uživa zaštitu članka 9. (...) Pitanje je li i u kojoj mjeri protivljenje obnašanju vojne službe obuhvaćeno člankom 9. mora se ispitati u svjetlu konkretnih okolnosti predmeta" ([Bayatyan protiv Armenije](#), presuda velikog vijeća od 7. srpnja 2011., stavak 110.).

Predmet *Bayatyan* (vidi u nastavku, stranica 3.) prvi je predmet u kojem je Sud ispitao primjenjivost članka 9. Konvencije na osobe s prigovorom savjesti. Europska komisija za ljudska prava² prije toga je u nizu odluka (vidi u nastavku) odbila primijeniti tu odredbu na takve osobe uz obrazloženje da, s obzirom na to da je člankom 4. stavkom 3. točkom (b) Konvencije propisano da pojam prisilnog rada ne obuhvaća „svaku vojnu službu ili, u zemljama gdje se dopušta odbijanje obnašanja vojne službe zbog prigovora savjesti, drugu službu određenu umjesto obvezatne vojne službe“, državama ugovornicama prepušta odabir hoće li dopustiti odbijanje obnašanja vojne službe zbog prigovora savjesti. To je pitanje stoga isključeno iz područja primjene članka 9. Konvencije, koji se nije mogao tumačiti na način da jamči slobodu od kaznenog progona zbog odbijanja obnašanja vojne službe.

Sudska praksa Europske komisije za ljudska prava

[Grandrath protiv Njemačke](#)

12. prosinca 1966. (izvješće Europske komisije za ljudska prava)

Podnositelj zahtjeva, propovjednik Jehovinih svjedoka, potpuno se protivio obnašanju službe (*total objector*) te je tražio oslobođenje od obnašanja i vojne i civilne službe. Prigovorio je zbog svoje kaznene osude jer je odbio obnašati zamjensku civilnu službu i tvrdio je da je bio diskriminiran u usporedbi s rimokatoličkim i protestantskim svećenicima

¹ . Člankom 9. (sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi) [Europske konvencije o ljudskim pravima](#) propisano je sljedeće:
„1. Svatko ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi; to pravo uključuje slobodu da se promijeni vjeroispovijed ili uvjerenje i slobodu da se pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazuje svoju vjeroispovijed ili uvjerenje bogoslužjem, poučavanjem, praktičnim vršenjem i obredima.

2. Sloboda iskazivanja vjeroispovijedi ili uvjerenja podvrgnut će se samo takvim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa javnog reda i mira, zaštite javnog reda, zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.“

² Zajedno s Europskim sudom za ljudska prava i Odborom ministara Vijeća Europe, Europska komisija za ljudska prava, koja je zasjedala u Strasbourgu od srpnja 1954. do listopada 1999. godine, nadzirala je ispunjavanje obveza država ugovornica na temelju Europske konvencije o ljudskim pravima. Komisija je prestala postojati kad je Sud postao stalan 1. studenoga 1998. godine.

Informativni list – Prigovor savjesti

koji su oslobođeni obnašanja te službe.

Europska komisija za ljudska prava ispitala je predmet na temelju članka 9. i članka 14. (zabrana diskriminacije) u vezi s člankom 4. (zabrana prisilnog ili obvezatnog rada) Konvencije. Zaključila je da **nije došlo do povrede** Konvencije u tom predmetu jer osobe s prigovorom savjesti nisu imale pravo na oslobođenje od vojne službe te da svaka država ugovornica može odlučiti hoće li priznati to pravo ili ne. Ako se to pravo prizna, od takvih osoba može se zahtijevati da obnašaju zamjensku civilnu službu i one nemaju pravo na oslobođenje od nje.

G.Z. protiv Austrije (zahtjev br. 5591/72)

2. travnja 1973. (odluka Komisije)

Podnositelj zahtjeva prigovorio je zbog toga što su ga austrijski sudovi osudili jer je odbio obnašati obvezatnu vojnu službu zbog svojih vjerskih rimokatoličkih uvjerenja.

Komisija je zahtjev proglasila **nedopuštenim**, utvrdivši da, konkretno, članak 4. stavak 3. točka (b) Konvencije, kojim je propisano da prisilni ili obvezatni rad ne obuhvaća „vojnu službu ili, u zemljama gdje se dopušta odbijanje obnašanja vojne službe zbog prigovora savjesti, drugu službu određenu umjesto obvezatne vojne službe“, jasno pokazuje da države mogu odabrati hoće li dopustiti odbijanje obnašanja vojne službe zbog prigovora savjesti i, ako to dopuste, hoće li osigurati neki oblik zamjenske službe. Članak 9. Konvencije kako je pojašnjen člankom 4. stavkom 3. točkom (b) državi ne nameće obvezu da dopusti odbijanje obnašanja vojne službe i da, posljedično, osigura poseban sustav ostvarenja prava osoba s prigovorom savjesti na slobodu savjesti i vjeroispovijedi u mjeri u kojoj ono utječe na njihovu obvezatnu vojnu službu. Iz toga slijedi da ti članci ne sprječavaju državu koja nije dopustila odbijanje obnašanja vojne službe zbog prigovora savjesti u tome da kazni osobe koje su odbile obnašati vojnu službu.

X. protiv Njemačke (br. 7705/76)

5. srpnja 1977. (odluka Komisije)

Podnositelj zahtjeva, Jehovin svjedok kojem su nadležne vlasti priznale status osobe s prigovorom savjesti, odbio je odazvati se na poziv na obnašanje zamjenske civilne službe. Osuđen je za izbjegavanje obnašanja službe i kažnjen zatvorskom kaznom u trajanju od četiri mjeseca, ali mu je odobren zahtjev za odgodu izvršenja kako bi mogao pregovarati o sklapanju ugovora o obnašanju službe u obliku socijalnog rada u bolnici ili drugoj ustanovi, čime bi bio oslobođen civilne službe. S obzirom na to da nije uspio sklopiti takav ugovor, njegova je kazna izvršena u prosincu 1976. Podnositelj je prigovorio zbog opoziva odgode izvršenja.

Komisija je predmet proglasila **nedopuštenim**. Utvrdila je, konkretno, da s obzirom na to da članak 4. stavak 3. točka (b) Konvencije, kojim je propisano da prisilni ili obvezatni rad ne obuhvaća „vojnu službu ili, u zemljama gdje se dopušta odbijanje obnašanja vojne službe zbog prigovora savjesti, drugu službu određenu umjesto obvezatne vojne službe“, izrijeком priznaje mogućnost da se od osoba s prigovorom savjesti traži da obnašaju civilnu službu kao zamjenu za obvezatnu vojnu službu, mora zaključiti da članak 9. Konvencije ne implicira pravo na oslobođenje od civilne službe. Kad je riječ o prigovoru podnositelja zahtjeva na temelju članka 7. (nema kazne bez zakona) Konvencije, Komisija je naglasila da je zadaća domaćeg zakonodavca odrediti kažnjiva djela i utvrdila je da Konvencija ne sprječava državu u izricanju sankcija osobama koje odbiju obnašati civilnu službu. Nadalje, s obzirom na trajanje podnositeljeve kazne, odgodu njezina izvršenja i njegov uvjetni otpust, Komisija nije uvjerenjena u istinitost njegovih navoda da je došlo do povrede članka 3. (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) Konvencije.

N. protiv Švedske (br. 10410/83)

11. listopada 1984. (odluka Komisije)

Podnositelj zahtjeva, pacifist, osuđen je jer je odbio obnašati obvezatnu vojnu službu. Nije zatražio da mu se omogući obnašanje zamjenske civilne službe. Pred Komisijom je tvrdio da je žrtva diskriminacije jer su članovi raznih vjerskih skupina bili oslobođeni od obnašanja vojne službe, dok filozofski razlozi poput pacifizma nisu predstavljali valjan razlog za njegovo oslobođenje od obveze obnašanja vojne službe.

Komisija je predmet proglasila **nedopuštenim**. Nije utvrdila postojanje povrede članka 14. (zabrana diskriminacije) u vezi s člankom 9. Konvencije, utvrdivši da nije diskriminatorno ograničiti potpuno oslobođenje od obnašanja vojne službe i zamjenske civilne službe na osobe s prigovorom savjesti koje pripadaju vjerskim zajednicama koje od svojih članova zahtijevaju opću i strogu disciplinu, kako duhovnu tako i moralnu.

Peters protiv Nizozemske

30. studenoga 1994. (odluka Komisije)

Podnositelju zahtjeva, studentu filozofije, priznat je status osobe s prigovorom savjesti, no prisiljen je obnašati zamjensku civilnu službu. S obzirom na to da su studenti teologije u načelu imali pravo na oslobođenje od obje vrste službe, smatrao je da je žrtva diskriminacije.

Komisija je predmet proglasila **nedopuštenim**. Iako je priznala da je pitanje koje je otvorio podnositelj zahtjeva bilo obuhvaćeno člankom 9. Konvencije, nije utvrdila postojanje povrede članka 14. (zabrana diskriminacije) Konvencije u vezi s člankom 9.

Sudska praksa Europskog suda za ljudska prava

Thlimmenos protiv Grčke

6. travnja 2000. (presuda Velikog vijeća)

Podnositelj zahtjeva, Jehovin svjedok, osuđen je za teško kazneno djelo jer je odbio prijaviti se u vojsku u vrijeme kad Grčka osobama s prigovorom savjesti nije nudila mogućnost obnašanja službe koja bi zamijenila vojnu službu. Nekoliko godina kasnije odbijeno mu je imenovanje ovlaštenim računovođom zbog te osude unatoč tome što je ostvario vrlo dobre rezultate na javnom natječaju za to radno mjesto.

Sud je utvrdio da je došlo do **povrede članka 14.** (zabrana diskriminacije) **u vezi s člankom 9.** Konvencije, utvrdivši da je isključenje podnositelja iz struke ovlaštenih računovođa bilo nerazmjerno cilju osiguravanja primjerene kazne za osobe koje odbiju obnašati službu u korist svoje zemlje jer je već izdržao zatvorsku kaznu za to kazneno djelo.

Ülke protiv Turske

24. siječnja 2006. (presuda Vijeća)

Podnositelj zahtjeva odbio je obnašati vojnu službu zbog svojih čvrstih pacifističkih uvjerenja i javno je spalio svoj poziv na služenje vojnog roka na konferenciji za medije. Isprva je osuđen za poticanje ročnika na izbjegavanje vojne obveze, a nakon što je premješten u vojnu pukovniciju, opetovano je osuđivan jer je odbijao nositi vojnu uniformu. Izdržao je gotovo dvije godine zatvorske kazne, a kasnije se skrivao od tijela vlasti.

Europski sud za ljudska prava presudio je da je došlo do **povrede članka 3.** (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) Konvencije, konkretno smatrajući da primjenjivim pravnim okvirom nisu osigurana sredstva za rješavanje situacija koje proizlaze iz odbijanja obnašanja vojne službe zbog osobnih uvjerenja. Zbog prirode relevantnog zakonodavstva podnositelj je bio izložen riziku od beskrajnog niza kaznenih progona i osuda. Stalno izmjenjivanje kaznenih progona i izdržavanja zatvorske kazne, uz mogućnost da podnositelj zahtjeva ostatak života podliježe kaznenom progonu, bili su nerazmjerni cilju osiguravanja da podnositelj obnaša vojnu službu.

Bayatyan protiv Armenije

7. srpnja 2011. (presuda Velikog vijeća)

Podnositelj zahtjeva, Jehovin svjedok, odbio je obnašati vojnu službu zbog prigovora savjesti kad je ispunio uvjete za služenje vojnog roka 2001., no bio je spreman obnašati zamjensku civilnu službu. Vlasti su ga obavijestile da u Armeniji ne postoji zakon kojim je propisana zamjenska služba i da je obavezan obnašati vojnu službu. Proglašen je krivim za

izbjegavanje vojne obveze i osuđen na kaznu zatvora. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da je njegovom osudom došlo do povrede njegovih prava iz članka 9. Konvencije i ustvrdio je da tu odredbu treba tumačiti u svjetlu suvremenih uvjeta, ponajprije u svjetlu činjenice da je većina država članica Vijeća Europe priznala pravo na prigovor savjesti.

Sud je istaknuo da prije ovog predmeta nikad nije odlučivao o pitanju primjenjivosti članka 9. Konvencije na osobe s prigovorom savjesti, za razliku od Europske komisije za ljudska prava koja je odbila primijeniti taj članak na takve osobe (vidi prvu stranicu ovog dokumenta). Međutim, restriktivno tumačenje članka 9. bilo je odraz ideja koje su prevladavale u to vrijeme. Otada je došlo do važnih promjena i na međunarodnoj razini i u domaćim pravnim sustavima država članica Vijeća Europe. Sud je zaključio, posebno s obzirom na prethodno navedeno i na njegovu doktrinu da je Konvencija „živi instrument“, da je promjena u tumačenju članka 9. potrebna i predvidljiva i da se ta odredba više ne može tumačiti u vezi s člankom 4. stavkom 3. točkom (b) Konvencije. U skladu s time, iako članak 9. ne upućuje izrijeком na pravo na prigovor savjesti, Sud smatra da protivljenje obnašanju vojne službe, kad je motivirano ozbiljnim i nepremostivim sukobom između obveze služenja vojnog roka i savjesti osobe ili njezinih dubokih i iskrenih vjerskih ili drugih uvjerenja, predstavlja uvjerenje ili vjerovanje koje se odlikuje dovoljnim stupnjem jasnoće, ozbiljnosti, kohezije i važnosti da uživa zaštitu članka 9. S obzirom na to da je to bio slučaj kod podnositelja zahtjeva, **članak 9.** bio je **primjenjiv** na njegov predmet.

Nadalje, posebno uzimajući u obzir činjenicu da su u velikoj većini europskih država postojale djelotvorne alternative kojima su se mogli zadovoljiti suprotstavljeni interesi o kojima je riječ i da je podnositelj osuđen u vrijeme kad se Armenija već obvezala uvesti zamjensku službu, Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 9.** Konvencije u ovom predmetu.

Ercep protiv Turske

22. studenoga 2011. (presuda Vijeća)

U ovom je predmetu podnositelj zahtjeva, Jehovin svjedok, odbio obnašati vojnu službu. Osobe koje se nisu odazvale pozivu na obnašanje vojne službe smatrane su dezerterima na temelju relevantnog zakonodavstva. Pri početku svakog novog razdoblja slanja poziva na služenje vojnog roka protiv podnositelja zahtjeva pokrenut je kazneni postupak jer se nije odazvao tom pozivu (pokrenuto je više od dvadeset i pet postupaka od 1998. nadalje). Osuđen je na nekoliko kazni zatvora. Godine 2004. vojni sud odlučio je izreći podnositelju zahtjeva jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od sedam mjeseci i petnaest dana. Nakon što je izdržao pet mjeseci u zatvoru, podnositelj je uvjetno otpušten. Podnositelj je posebno prigovorio zbog uzastopnih osuda donesenih jer je odbijao obnašati vojnu službu. Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 9.** Konvencije u ovom predmetu. Posebno je istaknuo da je podnositelj zahtjeva bio pripadnik Jehovinih svjedoka, vjerske skupine čija uvjerenja uključuju protivljenje vojnoj službi, neovisno o tome zahtijeva li ona nošenje oružja. Prigovori podnositelja zahtjeva stoga su bili motivirani iskrenim vjerskim uvjerenjima koja su bila u ozbiljnom i nepremostivom sukobu s njegovim obvezama u tom pogledu. Ako su se osobe s prigovorom savjesti htjele pridržavati svojih uvjerenja, nisu imale drugu opciju nego odbiti obnašati vojnu službu, a time su se dodatno izložile svojevrsnoj „civilnoj smrti“ zbog brojnih kaznenih progona koje su vlasti uvijek pokretale protiv njih i zbog kumulativnih učinaka posljedičnih kaznenih osuda, kontinuiranog ciklusa kaznenih progona i zatvorskih kazni i mogućnosti da će biti izložene kaznenom progona do kraja života. Takvim sustavom nije uspostavljena pravična ravnoteža između interesa društva u cjelini i interesa osoba s prigovorom savjesti. U skladu s time, kazne izrečene podnositelju zahtjeva bez uvažavanja načela koja proizlaze iz njegove savjesti i vjerovanja nisu se mogle smatrati mjerom nužnom u demokratskom društvu.

Na temelju **članka 46.** (obvezatna snaga i izvršenja presuda) Konvencije, primijetivši da je povreda podnositeljevih prava proizašla iz strukturnog problema povezanog s neprimjerenošću postojećeg pravnog okvira kojim se uređuje status osoba s prigovorom savjesti i nepostojanjem zamjenskih oblika službe, Sud je nadalje presudio da bi reforma zakona, koja je bila nužna da bi se spriječile daljnje slične povrede Konvencije, mogla zajedno s uvođenjem zamjenskog oblika službe predstavljati prikladno sredstvo pravne zaštite kojim bi se ispravila utvrđena povreda.

Vidi također: **Feti Demirtaş protiv Turske**, presuda (Vijeće) od 17. siječnja 2012.;

Buldu i drugi protiv Turske, presuda (Vijeće) od 3. lipnja 2014.

Savda protiv Turske

12. lipnja 2012. (presuda Vijeća)

Ovaj se predmet odnosio na nepriznavanje prava na prigovor savjesti u Turskoj. Podnositelj je posebno prigovorio zbog brojnih kaznenih progona i osuda protiv njega jer je zahtijevao da mu se prizna status osobe s prigovorom savjesti. Naglasivši ozbiljnost mjera protiv njega zbog njegovog odbijanja obnašanja službe, nadalje je tvrdio da su ga uzastopne osude izložile poniženju i omalovažavanju. Naposljetku, osporio je pravednost postupka pred vojnim sudom koji se, prema njegovu mišljenju, nije mogao smatrati neovisnim i nepristranim sudom.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 9.** Konvencije. U ovom predmetu podnositelj zahtjeva nije prigovorio samo konkretnom postupanju države, već i tome što država nije donijela zakon kojim bi se propisalo pravo na prigovor savjesti. Vlasti nikad nisu ispitale njegov zahtjev već su samo primijenile kaznenopravne odredbe kojima se kažnjava odbijanje obnašanja vojne službe. S obzirom na to da nije postojao postupak u kojem bi se podnositelju omogućilo da utvrdi ispunjava li uvjete za priznavanje prava na status osobe s prigovorom savjesti, obveza obnašanja vojne službe bila je takve prirode da je dovodila do ozbiljnog i nepremostivog sukoba između te obveze i dubokih i iskrenih uvjerenja pojedinca. Vlasti su stoga bile obvezne podnositelju zahtjeva osigurati djelotvoran i dostupan postupak u kojem bi mu se, u skladu s njegovim zahtjevom, omogućilo utvrđivanje ispunjava li uvjete za stjecanje statusa osobe s prigovorom savjesti. Sustavom u kojem nije osigurana zamjenska služba ili djelotvoran i dostupan postupak kojim bi dotična osoba mogla osigurati ispitivanje pitanja može li iskoristiti pravo pozivanja na prigovor savjesti nije uspostavljena odgovarajuća ravnoteža između općeg interesa društva i interesa osoba s prigovorom savjesti.

Sud je ujedno zaključio da je došlo do **povrede članka 3.** (zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja) Konvencije jer je podnositelj zahtjeva bio izložen ponižavajućem postupanju i do **povrede članka 6. stavka 1.** (pravo na pošteno suđenje) Konvencije jer se podnositelj zahtjeva, kao osoba s prigovorom savjesti, morao pojaviti pred vojnim sudom koji je bio nespojiv s načelom neovisnosti i nepristranosti sudova.

Vidi također: **Tarhan protiv Turske**, presuda (Vijeće) od 17. srpnja 2012.; **Savda protiv Turske (br. 2)**, presuda (Vijeće) od 15. studenoga 2016. (u kojoj je Vijeće utvrdilo povredu članka 10. (sloboda izražavanja) Konvencije u vezi s kaznenom osudom osobe s prigovorom savjesti za poticanje stanovništva na izbjegavanje vojne obveze davanjem javne izjave).

Enver Avdemir protiv Turske

7. lipnja 2016. (presuda Vijeća)

Podnositelj zahtjeva u ovom predmetu prigovorio je, među ostalim, da je opetovano lišavan slobode, kazneno gonjen i osuđivan jer je tražio priznavanje statusa osobe s prigovorom savjesti.

Sud je utvrdio da protivljenje podnositelja zahtjeva obnašanju obvezatne vojne službe u korist sekularne Republike Turske nije spadalo u područje primjene članka 9. Konvencije jer tvrdnje koje je iznio u prilog priznavanju statusa osobe s prigovorom savjesti nisu bile motivirane vjerskim uvjerenjima koja su bila u ozbiljnom i nepremostivom sukobu s njegovom obvezom obnašanja vojne službe. Stoga je taj prigovor proglasio **nedopuštenim** kao nespojiv s Konvencijom u skladu s člankom 35. stavkom 3. (uvjeti dopuštenosti).

Vidi također: **Baydar protiv Turske**, odluka (Odbor) od 19. lipnja 2018.

Papavasilakis protiv Grčke

15. rujna 2016. (presuda Vijeća)

Ovaj se predmet odnosio na odbijanje vlasti da podnositelju zahtjeva priznaju status osobe s prigovorom savjesti i da mu omoguće obnašanje civilne službe kao zamjenu za vojnu službu.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 9.** Konvencije, utvrdivši da podnositelju nisu osigurana nužna postupovna jamstva ispitivanjem njegovog zahtjeva za obnašanje zamjenske civilne službe. Sud je posebno smatrao da su grčke vlasti prekršile svoju obvezu osiguranja da se razgovori s osobama s prigovorom savjesti pred Posebnim odborom oružanih snaga vode u uvjetima koji jamče postupovnu učinkovitost i ravnopravno

Informativni list – Prigovor savjesti

zastupanje koji su propisani domaćim pravom. U tom je pogledu istaknuo sljedeće: s podnositeljem je razgovarao odbor koji se sastojao ponajprije od pripadnika oružanih snaga jer dvoje civilnih članova odbora nije bilo prisutno i nije im osigurana zamjena; konačnom odlukom ministra obrane, koja se temeljila na nacrtu ministarske odluke nakon prijedloga odbora, nisu osigurana potrebna jamstva nepristranosti i neovisnosti; ispitivanje od strane Vrhovnog upravnog suda odnosilo se samo na zakonitost odluke, a ne na njezinu osnovanost, te se temeljilo na ocjenama Posebnog odbora.

Advan i drugi protiv Armenije

12. listopada 2017. (presuda Vijeća)

Ovaj se predmet odnosio na četvero Jehovinih svjedoka koji su 2011. osuđeni jer su odbili obnašati vojnu ili zamjensku civilnu službu zbog svojih vjerskih uvjerenja. Podnositelji su pred lokalnim vlastima i sudovima tvrdili da, iako je domaćim zakonodavstvom propisana alternativa vojnoj službi, ona nije bila istinski civilne prirode jer su ju nadzirala vojna tijela. Podnositelji su pušteni iz zatvora 2013. nakon općeg pomilovanja. Izdržali su više od dvije godine zatvorske kazne.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 9.** Konvencije. Utvrdio je da armenske vlasti u relevantno vrijeme nisu odgovarajuće uvažile savjest i uvjerenja podnositelja zahtjeva i osigurale sustav zamjenske službe kojim bi se uspostavila pravična ravnoteža između interesa društva u cjelini i interesa podnositelja zahtjeva. Konkretno, utvrdio je dva glavna nedostatka u sustavu zamjenske službe. Prvo, ona nije bila u dovoljnoj mjeri odvojena od vojnog sustava: bilo u pogledu ovlasti, kontrole ili primjenjivih pravila, pri čemu su oružane snage bile uključene u organizaciju zamjenske službe i nadzor nad njome, uključujući aspekte kao što su provjere na licu mjesta, neovlaštena odsutnost, premještaji, upućivanja na zadatke i primjena vojnih pravila ili u pogledu dojma jer su osobe koje su obnašale civilnu službu morale nositi uniformu. Drugo, taj je program trajao znatno dulje (42 mjeseca u usporedbi s trajanjem vojne službe od 24 mjeseca), što je moralo imati odvratajući ili čak represivni učinak. Nadalje, iako je zakonodavstvo izmijenjeno 2013. i podnositelji su mogli podnijeti zahtjeve za ukidanje njihovih osuda, do tog su trenutka već izdržali gotovo dvije godine kazne zatvora.

Vidi također, među ostalim: **Aghanyan i drugi protiv Armenije**, presuda (Odbor) od 5. prosinca 2019.; **Avanesyan protiv Armenije**, presuda (Vijeće) od 20. srpnja 2021.

Mushfiq Mammadov i drugi protiv Azerbajdžana

17. listopada 2019. (presuda Vijeća)

Ovaj se predmet odnosio na odbijanje podnositelja zahtjeva da obnašaju vojnu službu, iz vjerskih razloga. Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 9.** Konvencije, utvrdivši da su kazneni progoni i osude podnositelja zahtjeva zbog njihova odbijanja da obnašaju vojnu službu proizašli iz činjenice da nije postojao sustav zamjenske službe u okviru kojeg bi pojedinci imali koristi od dobivanja statusa osoba s prigovorom savjesti. To je predstavljalo miješanje koje nije bilo nužno u demokratskom društvu. Na temelju **članka 46.** (obvezatna snaga i izvršenja presuda) Konvencije Sud je nadalje napomenuo da je taj predmet istaknuo problem povezan s nedostatkom zakonodavstva o civilnoj službi kao zamjeni za vojnu službu u Azerbajdžanu. Donošenje takvog zakona predstavljalo je obvezu koju je Azerbajdžan preuzeo kad je pristupio Vijeću Europe, a i uvjet propisan Ustavom te zemlje.

Dvagilev protiv Rusije

10. ožujka 2020. (presuda Vijeća)

Ovaj se predmet odnosio na postupak ispitivanja zahtjeva za zamjenu obvezatne vojne službe civilnom službom u Rusiji. U ovom predmetu, podnositelj zahtjeva u ovom predmetu, koji je nedavno diplomirao, prigovorio je da su vlasti odbile njegov zahtjev jer su utvrdile da nije zaista pacifist.

Sud je presudio da **nije došlo do povrede članka 9.** Konvencije u predmetu podnositelja zahtjeva. Konkretno, nije imao razloga za sumnju u ocjenu vlasti o ozbiljnosti uvjerenja podnositelja zahtjeva. Doista, on nije pružio dovoljne dokaze kojima bi dokazao da je njegovo protivljenje obnašanju vojne službe bilo motivirano ozbiljnim i nepremostivim sukobom s njegovim uvjerenjima jer je dostavio samo svoj CV i pismo preporuke poslodavca. Sud je općenito utvrdio da je ruski okvir za odlučivanje o predmetima koji se odnose na protivljenje obnašanju vojne službe, koji je obuhvaćao vojno povjerenstvo i mogućnost sudskog preispitivanja, bio primjeren. Vojna povjerenstva ispunjavala su *prima*

Informativni list – Prigovor savjesti

facie pretpostavku neovisnosti, a sudovi su imali široke ovlasti preispitati predmet ako je na razini povjerenstva došlo do postupovnih nedostataka.

Teliatnikov protiv Litve

7. lipnja 2022.³ (presuda Vijeća)

Podnositelj zahtjeva, propovjednik Jehovinih svjedoka, zatražio je oslobođenje od obnašanja vojne službe. Ustvrdio je da mu je uskraćeno pravo da odbije obnašati vojnu službu unatoč njegovim istinskim uvjerenjima u tom pogledu, pri čemu nije imao mogućnost obnašati civilnu službu.

Sud je presudio da je došlo do **povrede članka 9.** Konvencije, utvrdivši da općenito litavskim sustavom vojne obveze nije uspostavljena ravnoteža između potreba društva u cjelini i potreba osoba s prigovorom savjesti koje su bile voljne doprinijeti društvu na neki drugi način, te da neuvažavanje prigovora savjesti podnositelja zahtjeva od strane države nije bilo „nužno u demokratskom društvu“. Kad je riječ o zamjenskoj civilnoj službi, Sud je posebno primijetio da nije postajala stvarna alternativa s obzirom na to da je ona bila dio vojne nadstrukture u kojoj su unovačene osobe nazivane „vojnim ročnicima“ u svim propisima. U tom je pogledu Sud ponovio da države moraju uspostaviti alternative izvan vojnih zapovjednih struktura.

Daljnja literatura

Vidi osobito:

- **[Vodič kroz članak 9. Konvencije – Sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi](#)**, dokument je izradio Odjel za praćenje sudske prakse.

Kontakt za medije:

Tel.: +33 (0)3 90 21 42 08

Za ovaj prijevod, koji se objavljuje u dogovoru s Vijećem Europe i Europskim sudom za ljudska prava, odgovoran je isključivo Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.

³ Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. (konačne presude) [Europske konvencije o ljudskim pravima](#).